Ч. 44. (10779). Львів, неділя 28. лютого 1926. Почтова належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок 10. II, пов. Конто почт. щад. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописи не звертаються.

Передплата: Місячно в краю 4·50 зл. За границею: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл., Англії 1 ... зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Ціна одного примірника 20 сот.

Надії на добру волю.

Експозе мін. Скшинського про Льокарно.

Ґарантії для середньої Европи. — Віра в Англію. — Природні наслідки. — Польща не сумнівається...

На засіданні варшавського сойму з дня 26-го премієр міністрів і мін. закорд. справ Скшинський виголосив довшу промову про значіння Льокарна, реконструкцію Ліги Націй та ролю Польщі в ній.

Міністр є завзятим прихильником трьох основних законів, на яких збудовані льокарнські договори: арбітражу, забезпеки, роззброєння. Льокарно є компромісовою формою між версальським договором і женевським протоколом, який хоче здійснити міжнародній мировий суд. Гарантії мира на заході дала Англія через зобовязання супроти Франції. Середня Европа лишилась ще під питайним знаком. Одначе союз Польщі з Францією дає гарантії щодо мира. Так глядів на Льокарно і Бріян, кажучи, що у всіх випадках конфліктів Франція може прийти Польщі негайно з допомогою як союзниці. Дарма, що Франція має повну свободу діяльности і що польсько-німецький арбітражний договір виключає війну, інтервенція Франції як члена Ліги Націй є саморозуміла. Чемберлен висловлювався аналогічно, заявляючи, що Льокарно зупинилось би тільки на півдорозі, якби не давало гарантій східним кордонам.

Мін. Скшинський вірить у ясну політику Англії на европейськім суходолі. В Англії добачає він один із стовпів льокарнського мира. Після Льокарна польська закордонна політика стає ясною для всього світа.

Льокарно було необхідністю — наслідком великої духової та економічної кризи в усіх промислових центрах світа. Льокарнські договори є поширенням принципів Ліги Націй, отже природним їх наслідком мусить бути вступ Німеччини до Ліги. Це є переломовий пункт життєздатности Ліги. Тому треба, щоби цей перехід відбувся без сильних потрясень. У таким моменті живучі інтереси та основи загальної забезпеки всі держави мусять пильно зважити.

Ліга Націй має стати не полем боротьби ненавидних собі народів, а мирною атмосферою для полагоджування важних проблем. Щодо її поширення, то над цею справою радитимуть щойно в Женеві. Німеччина одержить постійне місце в Раді на основі 14. статті пакту Ліги Націй. Союзником Ліги Націй є не той, хто має більшу силу, а хто щиріше боронить демократичних гасел та свободи народів. Якщо льокарнський пакт дозволяє на ріжну інтерпретацію статті щодо признання місць у Раді Ліги, то треба попішатись тим, що держави мусять у власнім інтересі звернути увагу на її моменти, які можуть цей пакт підорвати.

Для Польщі нема сумніву, що вона мусить бути у Раді, якщо буде там Німеччина. Не для опіки над иншими народами або ведення кольоніяльної політики, а для змінення кола тих, що вірять у Лігу Націй, як справедливий мирний трибунал. Якщо доба поділу Европи на переможців і переможних має закінчитись, то мусить скінчитись поділ на народи з більшими привілеями в користь забезпеки инших.

Чи буде після Льокарна краще — можна надіятись, бо без нього було би гірше. Мін. Скшинський перечисляє поодиноко заслуги всіх творців Льокарна від Штреземана до Бенеша. Він прохає сойм ратифікувати льокарнські договори і признається щиро, що при їх підписі не питався, чи Польща матиме місце в Раді Ліги, бо тим хотів дати доказ доброї волі Польщі, яка вірить у мирність політики Ліги. Навіть колиб усі його зусилля мали не вдатись, то Польща матиме ще найцінішу річ: союзників, що вірять у її добру волю.

Пітійське рішення.

Льорд Сесіль про становище Англії.

На засіданні англійської палати льордів виступав в імені уряду один з найдіяльніших творців Ліги Націй льорд Роберт Сесіль. Він відповідав на запит льорда Пармура щодо становища Англії у справі поширення місць у Раді Ліги Націй при одночаснім прийнятті до Ради Німеччини. Льорд Пармур заявив у своїй попередній промові, що краще було би не торкатись покищо справи поширення місць. Льорд Сесіль признаючи всю вагу справи, вважає, що краще було би її відкласти на більше пригожий мент. Він не годиться з думкою, буцімто вступ Німеччини мав би бути першою спонукою до аналогічного вступу инших держав до Ради. Чемберлен уже давно казав, що поширення місць Ради має Англія на увазі, але спершу мусить поладнати вступ Німеччини. Тому льорд Сесіль не вважає доцільним, щоби палата льордів вязала вже нині британських представників у Женеві якимись дорученнями. Це відобрало би їм свободу в праці. Делегати мусять спершу вислухати ріжних арґументів на місці і щойно тоді рішати самі про своє становище, згідно з інтересами Англії. Палата погодилась з таким поглядом. Польська преса цитує два англійські денники, з яких один каже, що промова льорда Сесіля є прихильна для Польщі, а другий, що ожидання Польщі можна буде здійснити тільки шляхом якихсь її уступок.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певна запорука добі лихоліття.

Радянська Україна.

Хто зможе вступати до Вищих Шкіл на Україні в 1926—27 акад. році? — Ветеринарійна Освіта.

Народній комісаріят освіти опрацював нові правила приймання студентів до вищих шкіл т. зв. ВУЗ-ів на Україні в 1926—27 акад. році. На основі тих правил давню систему т. зв. „розверстки" касується тому, бо практика виявила, що абітурієнти не були відповідно підготовані до академічних студій. В слідуючому році основний контингент студентства будуть становити ті, що покінчили робфаки і профшколи. Деякий відсоток буде призначений і для инших осіб, що не покінчили нормального курсу підготовчих наук.

Робфаківців будуть приймати до ВУЗ-ів без іспитів. Вони будуть змушені складати відповідні кінцеві іспити в самих робфаках (робітничих факультетах). Кандидати, що покінчили відповідні профшколи (професійні школи) і фабзавучі (фабрично - заводські школи) будуть складати вступні іспити до ВУЗ-ів. Крім того вони мусітимуть виказатися і відповідними свідоцтвами своїх шкіл. До педагогічних ВУЗ-ів, а також до инших, що відповідають фаховим профшколам ця група кандидатів не буде складати вступних іспитів. Щоби не позбавити можливости вступу до ВУЗ-ів для робітників і селян, що не вчилися ні в профшколах, ні в фабзавучах, ні на робфаках, мається зорганізувати цілий ряд вечірних робфаків по всій Україні. Робфаки — це своєрідний тип школи, в якій підготовляють до університетських студій робітників і селян.

В слідуючому році всі, що вступатимуть до ВУЗ-ів, мусять знати добре українську мову. Без знання української мови їх до ВУЗ-ів не приймуть. Щоби оминути переповнювання деяких ВУЗ-ів студентами, буде проведене відповідне районування. ВУЗ-и ділитимуться на дві категорії: республиканських і районових розмірів. Ці останні будуть обслугувати потреби кількох приділених їм округ.

При всіх ВУЗ-ах будуть запевнені місця для національних меншостей. Так само буде застережено всюди по кілька місць для Українців-студентів, що мешкають поза межами Радянської України.

Вписи до ВУЗ-ів залежні від рекомендацій партійних, професійних і громадських організацій. Приймання осіб, що добре поскладали іспити, буде вестися в нормах встановлених для кожної групи на основі т. зв. виробничого стажу і партійної, комсомольської або громадської роботи кандидата.

За приймання студентів відповідальний ректор кожного інституту, який стоїть на чолі відповідної комісії. До тієї комісії входять крім ректора також завідуючий педагогічними справами інституту, представники партійних органів, комітетів незаможних, професійних рад, комсомолу і господарських органів даного фаху.

Далі рішив народній комісаріят освіти поширити і збільшити програму навчання в робфаках. Це рішення почато в звязку з заходами біля підвищення продуктивности праці у ВУЗ-ах. З слідуючим роком наука на робфаках тріватиме три роки.

В звязку зі сподіваним великим припливом студентства до ВУЗ-ів у слідуючому році наркома освіти поробив також відповідні заходи біля того, щоби забезпечити нових студентів помешканнями, інтернатами і стипендіями. Контингент нового студентства до ВУЗ-ів України на слідуючий рік затвердив Нарком освіти в такому виді: до індустріяльно-технічних ВУЗ-ів мають прийняти 2.125 студентів, до сільсько - господарських 2.600, до педагогічних 5.410, до медичних і фармацевтичних 2.240, до соціяльно-економічних 1.730, до мистецьких 1.705, до інститутів професійно-робітничої освіти 860 а разом 15.670. На робфаки мають прийняти по всій Україні 1.580 кандидатів. — Щож до соціяльного складу студентства то він буде представлятися так: робітників 30 відс., селян 30,8 відс., трудової інтелігенції 20 відс., дрібних ремісників і урядників 19,2 відс., до тзв. технікумів: робітників 30,5 відс., селян 38 відс., трудової інтелігенції 16,2 відс., дрібних ремісників і урядників 15,3 відс.

Ще в 1920 р. засновано в Києві Ветеринарно-зоотехнічний Інститут, який дав уже два випуски кваліфікованих ветеринарійних робітників у числі 21. Народній Комісаріят Освіти тоді саме переводив основні реформи в ділянці професійної освіти в звязку з вводженням у життя системи єдиної профосвіти. При тій нагоді зліквідував усі низчі ветеринарні заклади та передав їх майно названому інститутові. Під теперішню хвилю обслугує Україну тільки два ветеринарійних інститути. Та біда не в тому, що їх тільки два, а в тому, що вони дуже слабо виінвентаровані. Вони не мають навіть відповідних помешкань. В слідуючому році обидва названі інститути одержать відповідні фонди для побільшення лябораторій і наукового приладдя. Крім того мають одержати відповідні помешкання.

В цьому році дадуть обидва інститути 126 підготованих ветеринарів. Та це за мало. Україна потребує тепер 825 нових ветеринарних лікарів. Згідно з планами розведення раціонального скотоводства це запотребування зросте в 1923 р. до 1932 ветеринарів. Названі інститути зможуть до того часу дати заледви 1165 лікарів. Недостача виноситиме 1020. Не дивно тому, що в харківських „Вістях" появилася стаття п. Петришина, в якій він звертає увагу на цю недостачу, та домагається заснування ще одного ветеринарійного інституту для обслуження степової смуги України. Крім цього домагається він підвищення кваліфікації фельчерського персоналу. Автор звертає увагу ще на одну велику недостачу ветеринарійної освіти на Україні, а то недостачу відповідної кількости т. зв. досвідних катедр, які доставляло добре кваліфікованих професорів до ветеринарійних інститутів.

сой[м]і чи сенаті. Тоді, може хоч частинно, припиниться позадійне кацабство і наші священики по селах свобідніше будуть могти працювати і в церкві і серед народу.

Занепад парафіяльних господарств.

Над чим повинно застановитися наше духовенство.

Нема в нас рільників з вищою чи середньою фаховою освітою, нема т. зв. хліборобської інтелігенції, яка в инших народів своїми практичними досвідами на власних господарствах ширить сільсько-господарську культуру.

Давніше, аж до війни — цю задачу сповнювало у нас духовенство. Хоч і не мало воно сільсько-господарських студій, то одначе черпаючи дещо з цього знання на господарських курсах в духовних семинаріях і силою своєї освіти орієнтувалося скорше в поступах рільної господарки та своїми власними досвідами причинювалося до двигнення рідної культури на селі.

Колись парафіяльні сади були прикрасою села, майже кожний священик любувався в пасіці, господарка була перша в селі, а жінки священиків були зразком для селянок, були може й мимовільними інструкторками в господарській ділянці, вони вчили, як плекати городовину, як вести домашнє господарство, де купувати насіння і т. и. Головно в останніх передвоєнних часах грало духовенство в сільсько-господарських організаціях і в ширенні господарського поступу дуже важну ролю.

По війні сильно змінилося це все на гірше. Парафіяльні господарства служать на жаль, зразком господарського занепаду, хіба вимково тут і там хтось господарить по людськи.

Причин є багато, та найважніші ось такі: Більшість парафіяльних господарств поруйнувала війна, а нікому довести їх до ладу — раз тому, що нікому не хочеться робити вкладів, а по друге тому, що важко в нинішніх часах господарювати, бо нинішні обставини вимагають знання, щоби до нього пристосувати господарку, а того знання нинішнє молоде духовенство не має. Перед війною вчили в духовних семинаріях господарки, нині чомусь ця наука виключена з семинарій — так, що молодий священик, прийшовши на село, не має поняття, як братися до господарства, а згодом приходить йому в обмерзіння всяка господарка. Він не вміє ні собі порадити, ні прийти з доброю порадою селянам. Він чимборжій винаймає поле, чи дає на спілки, а навіть не знає, як треба поступити при винаймі і доводить до того, що за кілька літ найкращі грунти стають так виснажені, що тратять свою господарську вартість, стаються неужитком, балястом, джерелом непорозумінь. Парафіяльні грунти винаймають звичайно багатші селяне, через що біднота тратить спромогу заробітку у священика.

Деякі священики не лише не дбають за загоспорадкування, але руйнують й те, що є. Не один адміністратор, знаючи, що буде тут всього рік-два, повитинає молодий ліс, вирубає сад, не засадивши ні одної щепи, попалить плоти, а навіть порозбирає до решти ті будинки, які зруйнувала війна — словом лишає наслідникові руїну. Наслідник мусить зараз думати про конкуренцію на направки і зза цього попадає в спори з громадою, а на кінець попадає в апатію і скаже: „Не варто для села працювати".

В останніх часах виринуло нове явище; продажа ерекціональних грунтів на податки, на будову оудинків чи церкви, на огорожу і т. п. Нераз треба продати, як це є необхідне. Але продавати на те, що не конче потрібне, що дасться ще направити і видержить ще якийсь час, є нині господарською недолічністю. Цеж непродуктивне вкладення капіталу в будові, яка рішучо не оплатиться в нинішніх часах, бо будова безконечно дорога, а будинок з хвилею вибудування вже втратив на вартости. Виходить таке, що священики замісць змагати в нинішніх часах до того, щоби свої головні доходи оперти на господарці, а бічні на требах і платні, роблять навпаки, та ще й позбуваються грунтів. Так підриває духовенство з власної волі свою власну економічну самостійність, потрібну якраз в нинішніх часах, зрікається своєї задачі ширити рільну культуру, зрікається колишньої поваги священика-господаря в селі.

А що буде пізніше? — Над тим вже час застановитися.

Ці справи в поодиноких випадках не мали би значіння. Але загальний занепад парафіяльних господарств відбиваються дуже некорисно не лише на них самих, але і на цілому господарському житті — навіть в таких справах, в яких ми і не думали би.

Годі в цій статті дати розвязку для цих питань. Над цим повинні би компетентні чинники глибше призадуматися. Тут обмежуся до кількох думок.

В першій мірі корисним було би привернути в духовних семинаріях курси сільського господарства і звязаних з ними господарських галузей (нпр. кооперації), щоби молодий священик заздалегідь хоч згрубша обзнайомився з тим заняттям громадян, з якими прийдеться йому ціле життя стрічатися і жити, а в яких його слово, його поради повинні мати вартість і значіння.

Корисно було би також, колиб в епархіяльних урядах були фахові агрономи, які мали би на увазі поліпшення парафіяльної господарки, які йшли би духовенству з допомогою, як, фахові дорадники.

І духовенство само могло би собі в господарських справах — серед цих важких обставин — взаїмно помогти, колиб створило свою господарську та кредитову кооперативу для двигнення із занепаду парафіяльних господарств, колиб увійшло у тісніші звязки з Тов-ом „Сільський Господар" для обдумання способів в двигненні рільної культури на парохіяльних та селянських грунтах.

Духовенство мусить безумовно шукати доріг поправи, бо занедбання в управі тисячів моргів парафіяльних дібр це міліонові втрати в народніх доходах, таких цінних в часах загального зубожіння і голоду, а одночасно це причина до щораз більшого спихання тягарів в удержуванні духовенства на народ, який сьогодня дивиться на це щораз більше кривим оком.

М. Творидло.

З чужих видань.

Збірка новель К. Полищука в польськім перекладі. — Праця про Чехословаччину.

На днях вийшла збірка новель Клима Полищука в польському перекладі п. з. „Niebo i ziemia". Вступне слово до цеї книжки написав д-р Остап Грицай, що подав у ньому коротеньку історію нової української літератури. На збірку зложилися оповідання, змістом яких є революційні події на Вел. Україні. Перед війною виходило більше перекладів з українського красного письменства в польській мові і польська публика мала нагоду хоч у дрібних уривках познайомитися з творчістю українських письменників. З часу війни зірвали Поляки всі нитки, що вязали їх з українським письменством, чого не можна сказати про українську літературу, в якій увесь час появлялися і появляються переклади з польської мови. Повищий польський переклад з української мови є отже першою помітною ластівкою на цьому полі з польського боку. За ним повинні піти й инші, щоб наші західні сусіди мали вже раз змогу пізнати духову творчість українського народу, щоб ця творчість не [illegible] — [illegible]. Тому добре зробило „Людове Спулдз. Тов. Видав." у Львові, випустивши цю книжку на книгарський ринок враз зі вступним словом д-ра О. Грицая, яке яскраво інформує про всі нові течії в українській літературі.

П. з. „Чехословацька Республика" вийшла в Празі дуже добре інформаційна праця в німецькій мові О. Буттера і Б. Руґе. Книжка інформує рівно й безпартійно про становище чехословацької політики в новій Европі, про історію, географічне положення і населення держави, про його політичну організацію і партії в законодатних тілах, про фінансове становище, шкільництво, народню культуру, науку, різьбу, архітектуру, музику, театр, пресу, соціяльне життя і т. д. Друга часть книжки присвячена ся промисловій, торговлі, господарству, фінансовим інституціям, світовій слави курортам і т. п. Публікація ця подає перегляд інтелектуальних, політичних, економічних і соціяльних відносин Чехословаччини, коштує 30 ч. к. Набувати її можна у видавництві „Orbis", Praha XII., Fochova 62. При цій нагоді пригадуємо, що кілька невеличких інформаційних брошур про Чехословаччину видав Український Громадський Комітет у Празі в українській мові. — (ля)

Всячина.

Звалища Картаґіни. Минуло 2000 літ від часу, коли Рим в особі Корнелія Сципіона додержав історичне слово Катона старшого: „caeterum censeo" і знищив Картаґіну так як ніякий переможець не знищив ще свого ворога. Картаґіна щезла серед звалищ, присипана попелом власних і віків. Що но нині здобуваємо доступ до цих звалищ, завдяки славній науковій експедиції графа Пророка. Один з найбільших центрів старинного світа, таємне місто Дідо встає, мов Фенікс, зі свого попелища. Дослідник добуває з нього вази, відломки будівель, статуї. Страшне обвинувачення, яке кинув Рим Картаґіні, що в ній приносили в жертву Ваалові та Молохові малі діти, показується правдивим. Пророк потверджує це своїми знахідками урн, де збережені тисячі малих кісточок. Він так описує жахливу сцену кровавих жертвувань: Молох був величанською статуєю, з людським тілом та головою вола, відлитий з міди, у сидячій позі з простягненими руками. Черево було порожне; це була піч, де жерці вкидали жертви. Був спеціяльний механізм при помочі якого Молох з рук вкидав живі діти у своє нутро. Цей обряд мав бути державним засобом для вдержання суворої дисципліни. Пророк потверджує славу Картаґінців як незрівнаних торговців. Вони були перші, що вживали мідяних грошей у державному обігу. На вищою метою їх життя була торгівля. Їх кораблі шибали по далеких морях. Основання Картаґіни йде аж до передісторичної давнини, г мерінської саги. Місто було так боронене, що не можна було до нього підійти; мало потрійні мури, звязані підземельними ходами. Там стояв гарнізон і 300 слонів. Ті самі слони, що переходили з Ганнібалем через Альпи. Римляне навчились від Картаґінців будівлі кораблів. Між становиною, яку відкопав Пророк, найшли навіть бритву, відому вже тоді цій давній столиці.

Оповістки.

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневичевої.

Любачів.
Неділя 28.II. „Маруся Богуславка".
Вівторок 2.III. „Дні нашого життя".
Середа 3.III. „Барон Кімель".
Четвер 4.III. „Лісова Пісня".
Субота 6.III. „Чорна пантера і білий медвідь".
Неділя 7.III. „Ніч під Івана Купала".
Початок вистав точно о год. 7.30.
1—?

З приводу вінчання ВП. Ольги Іванчук з ВП. [illegible] Савойкою у Львові зібрала між весільними гостями ВП. Ірина Савойківна 78·20 зол. і 1 кан. дол. на „Рідну Школу". — ВП. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа УПТ-ва.
1323 1—1

Вичочайте свій обовязок! Правління українських кооперативних т-в у Празі „Трудова Спілка" та „Українська Самопоміч" цим дозволяє собі візвати п. п. Кухара Михайла, інж. (Львів) вирівнати свій борг, як поручителя за п. Сечоу в сумі кор. ч. 285·0, Луцького Василя (Львів) як поручителя за п. Гетмана в сумі кор. ч. 283·80, Ісаєвича Дмитра (Париж) поруч. за п. Орловського в сумі кор. ч. 182·5 та Устиянівського Богдана, сина пароха (з Смерек, пов. Лісько) в сумі кор. ч. 140 за побрані на борг харчі. Не забувайте, що Ви боргуєте своїм товаришам у Празі, для яких згадані залеглости великі гроші. Термін повернення визначаємо 1. березня 1926 р. — Правління т-в „Трудова Спілка" та „Українська Самопоміч" у Празі.
1—1

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

ане Бортнянського конц. IX. „Се нині благословіть Господа“.

З черги о. д-р Г. Костельник виголосив незвичайно цікавий і ідейний реферат: „Нова епоха нашої церкви“, в якому зупинився на суті й значінні унії та умовах її розвитку. Історіософічна обрібка теми, рідко в нас порушуваної теми незвичайно заінтересувала слухачів. Після того духовний хор питомців дух. семинарії відспівав конц. V. Бортнянського: „Усладиться Те Господь“.

Несподіванкою для слухачів була декламація вірша о. Зачерки, виголошеного гарним хлопчиком з Перетічнього Вол. Ільницьким. Гарний, прецікавий хлопчик, в стилевій народній ноші, його свобода і відвага зробила на Юбилятові й на слухачах дуже гарне вражіння. Відомий скрипач п. Евг. Перфецький з питомцем соліст степом відограв „Adagio religioso“ Vieuxtemps-а та Сметани „Вечірню Пісню“. Офиційну частину програми закінчив мішаний хор „Боян“, відспівавши Бортнянського конц. IV. „Кто взыдет на гору Господню“. Не вдаючись за вельми компетенції в оцінку мистецького рівня „Бояна“, треба признати, що четвертий його виступ на естраді нагадує найкращі часи його розвитку.

Наприкінці промовив Юбилят в імени комітету о. Вол. Дом. Садовський, вказуючи на тісну єдність громадянства з митрополитом. Після того серед окликів „Слава“ Юбилят опустив салю, по дорозі витаючись з присутніми, особливо провінціональними гістьми.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Польський сойм.

На засіданні польського сойму 26. II. пос. Путек поставив внесення поставити на денному порядку справу організації тимч. самоврядного виділу у Львові. Він себе заявився за ліквідацією виділу, як інституції зовсім зайвої і щоби її агенди передати адмін. властям. Предст. уряду просив відложити дискусію на два тижні, бо за той час уряд запізнається з внесеннями виділу і виступить перед комісією з відповідними внесеннями. Референт адм. комісії пос. Козловський згодився на урядове предложення, оставляє на боці справу істнування чи неістнування виділу а в справі буджету його домагається дискусії. Пос. Інзлер уважає дискусію над буджетом формальністю, бо виділ підлягає контролі сойму, котрий перейняв компетенції б. галицького сойму. Істнування чи неістнування виділу залежить не від доброї або злої господарки в теперішньому стані, але від правно-політичних і економ. моментів виділу, котрий є частиною інституції самоуправности Галичини. При нагоді треба поладнати справу галицького майна і спрецизувати відношення до воєвідської автономії. Годиться на відложення дискусії. Ухвалено, щоби сойм візвав уряд предложити проєкт закона в справі виділу.

Нота Литви до С. Н.

Лит. Тел. Аг. повідомляє, що ковенський уряд вислав до Союза Народів ноту-протест проти насильств, доконуваних польською граничною сторожею на литовській території. В ноті зазначено, що польські війська перейшли демаркаційну лінію, яку визначила Рада С. Н. в лютім 1923 р. і котра стала основою рішення конференції амбасадорів з 14. III. 1923 у справі лит. границі. Меморіял ковенського уряду просить С. Н. інтервенювати. Польський уряд збиває в меморіялі до С. Н. литовські твердження.

Плян розбору Австрії ?

„Народні Листи“ (Крамаржів орган) приносять сенсаційну вістку з Женеви, начебто в Союзі Народів за попертям Франції, вродився плян поділу Австрії. І так Німеччина мала би одержати Відень, Тироль, Форальберг і Горішню Австрію, Італія південний Тироль і зах. Каринтію, Югославія сх. Каринтію і Стирію, Чехословаччина півд. Австрію.

Група пос. Бриля.

Сепесіоністи з партії Охоня, посли Дзідух і Кудельський зголосили 26. лютого приступлення до групи Бриля. Так ця група зросла до 30 послів.

Свобода ділання для Чемберлена.

Є чутки, що англійський уряд дав Чемберленові свободу ділання в справі поширення складу Ради С. Народів.

Бразилія відкликає — Китай ставить кандидатуру.

З Льондону повідомляють, що Бразилія зголосила відкликання своєї кандидатури на постійне місце в Раді Союза Народів. Штокгольмський „Дагес Нигетер“ повідомляє, що підчас березневих нарад С. Н. Китай зажадає для себе постійного місця в Раді Союза.

Поворот рум. архикнязя.

Будапештенські часописи повідомляють із Парижа про переговори між бувш. наслідником румунського престола арх. Каролом і уповаженим рум. короля. Ціллю переговорів є вможливити архикнязеві поворот до Румунії, при чому мається відкликати позбавлення прав до корони. Повороту арх. до Букарешту сподіються в найблизших днях.

НОВИНКИ.

— **Голодні діти.** З дирекції школи ім. М. Шашкевича дістаємо такий поклик: „Громадяне! Велике число дітей мліє у школі в часі науки. Причиною цього голод. Молодь нашої школи — це діти найбідніших горожан міста Львова. Для иньших шкіл міста Львова жертвують люди голодуючим обід або вечеру і в той спосіб піддержують свою молодь. Дирекція просить тому українських громадян піддержати наше молоде покоління. Жертва невелика, коли в затуманить дитина і дещо зїсть. Ласкаві зголошення приймає дирекція школи ім. М. Шашкевича у Львові, вул. Скарбківська, ч. 26.

— **Відгомін самогубства на цвинтарі.** Поліційне слідство виявило, що дівчина, яка поповнила самовбивство на замарстинівськім цвинтарі, то 23-літня Марія Валощаківна, трикотарська машиністка зі Львова. Причиною самогубства нещаслива любов до якогось данцігського моряка.

— **З документ в часу.** № XVI [116/26]. Do Urzędu parafjalnego obrz. gr. kat. w Stebniku. Według okólnika Starostwa w Drohobyczu z 1./3. 1925 L. O. 79./2 o przesyłanie wykazów miesięcznych i prowadzeniu korespondencji z władzami państw. i sporządzaniu dla Urzędów państw. wyciągów z metryk urodzonych i umarłych — mają być wyciągi z metryk sporządzone w języku polskim — natomiast wypisy z metryk (odpis danej stronicy księgi metryk.) mogą być sporządzone w języku łacińskim. Zwracając uwagę na ten przepis, Sąd tut. zawiadamia, że nie będzie przyjmował do swej wiadomości i robił użytek czy to z wyciągu metryki czy to z wypisu metryki, o ile nie będzie odpowiadał temu postanowieniu. — Ponieważ obecnie jest czas, w którym związki małżeńskie są licznie zawierane i Sąd często musi udzielać małoletnim zezwolenia na zawarcie małżeństwa, a w tym celu potrzebuje dat ich urodzenia, przeto o ile poświadczenie daty urodzenia będzie napisane w innym języku a nie państwowym, t. j. w języku ruskim lub łacińskim — Sąd nie będzie poświadczenia tego uważał za wystarczające i stronom prośby ich nie będzie mógł przychylnie załatwić z powodu tego braku, — dlatego uprasza się o skrupulatne przestrzeganie przepisów w sprawie przedkładania wyciągów z metryk względnie wypisów z metryk, aby strony interesowane nie były narażone na stratę czasu i straty materjalne, gdyż winę w tym wypadku ponosić będzie dany Urząd parafjalny. — Sąd powiatowy Oddział XVI. — Drohobycz, dnia 15. lutego 1926. — Підпис нечиткий. — В цій справі єпископські ординаріяти повинні негайно забрати слово й видати відповідний розпорядок від себе. Дотепер так водиться, що одні священики переступають права нашої мови і ще на тому терплять, а инші, на жаль, уже давно перескакують польської мови повсюдно, ще й наші документи, а „урядовою книгою“ — і їх навіть за жарт станять „тупими“. В інтересі справи, а саме для охорони від непорозумінь, і так одних і від понижання священичої і національної гідности у других конечно є церковні круги поважні цю справу вирішити якнайскорше.

— **Православний собор у Почаєві** має шансу з ряду вийти в літі ц. р. Тепер ведуться інтензивні праці над його розбудовою. Певною мірою 250 безробітних дано, що розбили стіни і скляніли собору при помочі комітету. Прибуває тепер людей, за те буває їх 60 і більше в одному дні. Так то на наших очах пропадає неначе памятка й архитвір візантійської культури.

— **Знов продають наші ліси.** Під цим наголовком ужгородська „Свобода“ подає вістку, що в банком зачнеться експльоатація (вирубування) величезних лісів гр. Шенборна. Конкурує на ці ліси найбільший чеський банк „Живностенска Банка“. Терен експльоатації оцінений на 80 міліонів ч. корон. „Свобода“ протестує проти нищення лісів, найбільшого природного скарбу Закарпаття, і не вірить, щоби на ці діла згодився міністр рільництва д-р Мілан Годжа.

— **Підкарпатський Народний Банк** повстав із фузії двох дотеперішніх банків на українському Закарпатті: Підкарпатського Банку і Руського Народного Банку. Обі банки злилися 20 п. м., заявили, що для економічного розвитку Закарпатської України може принести тільки користи. Фузію цих банків привітав на спільних зборах теплими словами посол А. Волошин.

— **Руський театр „Просвіти“ в Ужгороді** дає дня 1. березня н. р. виставу опери Масканього „Cavalleria rusticana“ й оперети Офенбаха „Заручини при ліхтарнях“. Це буде ювилейна вистава з приводу 5-літнього істнування театру. Привітну промову виголосить закарпатський поет д. Гренджа-Донський. Дальший репертуар театру такий: „Чумаки“ Тобілевича (2. III.), оперета Целлера „Птичник із Тиролю“ (3. і 4. III.), „Продана наречена“ Сметани (7. III.). Крім цього театр виставляє: оперу „Фавст“ Гуно, оперу Ярославенка „Відьма“, оперу Легара „Циганська любов“, Шніцлера „Забавка“, „Тітка Герля“ і ин.

— **Хатина, в якій жив Шевченко на Україні.** Експедиція сумського музею віднайшла на хуторі Ляхів, недалеко м. Лебедина, дімок, в якому жив у 1819 р. Т. Шевченко. Дімок побудований 1757 р. При допомозі місцевих селян експедиція віднайшла учительку Зілєську, що зберігала образи Т. Шевченка. Образи дістала вона від свого мужа, що був великим приятелем Шевченка. Експедиція набула образ артиста Лентейфеля „Пікнік“, на якій намальований Шевченко в окруженні своїх приятелів. На образі власноручний напис Шевченка „Взяв єси м. від Шевченка“. Експедиція набула також образ Соколова „В шинку“.

— **Села з новими революційними назвами на Україні.** Селяне двох польських сіл на Україні (Бердичівщина) рішили на своїх загальних зборах просити органи радянської влади змінити назви їх сіл на революційні. Президія ВУЦ Вик-ту вдоволила їх прохання в той спосіб, що перезвала село Фридрихово на Домбалівку (на честь Домбаля!) і село Богуславку на Листопадове. Листопадовим прозвали село тому, що польські селяне називають жовтневу революцію листопадневою по новому стилю.

— **Новий уповноважений Наркомвоєнмора на Україні.** Союзна Рада народних комісарів СРСР, призначила уповноваженим народнього комісаріяту військових і морських справ при Раді народних комісарів України командарма військ української військової округи Якора.

— **Від Комітету святкування митрополичого ювилею.** Комітет академії в честь митрополита повідомляє, що кілька (ок. 10) запрошень на академію для наших чільних львівських громадян не дійшло до рук адресатів. Причиною того це, що курсор тов. „Бесіда“ не застав їх дома, а маючи поручення віддавати їх за особистим потвердженням — передав Комітетові в останній хвилі недоручені запрошення, коли вже неможливо було адресатів запросити.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·84 — 7·86, канад. дол. 7·64 — 7·66, чеські кор. 0·23·25 — 0·23·50, лві 0·3·25 — 0·3·75, франки фр. 0·29·50 — 0·30·00, фр. швайц. 1·49 — 1·55, англ. фунти 36·20 — 36·81.

Золото. 20 кор. 30·50 —31·00, 20 франк. 28·50—29·00; 20 марк. 34·50—35·50; 10 рублів 38·00—38·50.

Срібло. Австр. кор. 0·62·00—0·63·00, 5 австр. кор. 3·43—3·48, флорени 1·70—1·73, рублі 2·55 — 2·65, рубель дрібним сріблом 1·32 —1·36.

Збіжжа.

Пшениця красна з 1925 р. 36·00 — 38·00, жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50, ячмінь галицький бров. —·— до —·—, овес гал. 23·00—23·00.

Дописи.

Збараж. (*Нагінка на наше духовенство.*) Українська інтелігенція, а зокрема українське духовенство в Галичині, тішилось незвичайною „опікою“ польської влади. Українське народне учительство, що ще осталося у Східній Галичині, загоджене всякими шкільними інспекторами, мієсничиться майже цілковито від вселякої громадської освітньої праці. У менших мірах поховалися у нас навіть ті учителі, що перед війною грали першорядну роль не тільки в нашому повіті, але до певної міри і в краю. Не сидять і тих, що як ріжні подвижники і начальники за української влади голосно всюди про себе горлали. Одним словом, загал українського народнього учительства — за дуже малими виїмками — для нас теper мертвий або в найліпшому разі — мертвий і вічно капітал. Це впадає кожному в очі і в нашому збаражському повіті. Подібно як вже зроблено з народним учительством, хоче польська влада зробити тепер з українським греко-кат. духовенством, маючи для себе до помочі славетний конкордат. По правді віддано наше духовенство під поліційний догляд і нині не тільки польський поліційний комісар і вахмістр, але навіть постійний постерунковий вважає себе цензором діяльности нашого священика на селі, ба, що більше — і в церкві. В нашому повіті жие значний відсоток римокат. населення, що часто заходить на наші церковні богослуження і проповіди та добровільно доставляє поліції донощиків зпоміж себе; особливо роблять це жінки латинники, сфанатизовані польськими ксьондзами і здеморалізовані поліцією.

Подамо приклад. На храм Івана Богослова в Гнилицях малих запросив місцевий священик о. Нестор Кісілевський з проповідю пароха з Севлян о. Михайла Струминського, чоловіка старшого, спокійного і тактовного. У своїй проповіді на тему любови ближнього згадав о. Струминський про теперішню похоронну граміть на селі, про удари, що їх понесли поодинокі рази через утрату на війні своїх батьків, мужів, синів і братів, сказав, що сучасне лихоліття не вічне та влиє надію у присутніх на прихід кращих часів, закликаючи до братерської згоди і любови батьківщини. В цій промові не було і тіни підбурювання проти Польщі або проти поляків. Та знайшлася латинничка Марія Сеньоська, що перекрутила зміст проповіди і перед поліційними конфідентами сказала, що якийсь чужий ксьондз виголосив проповідь проти польської держави, подаючи відтак до протоколу, що о. Струминський говорив, що „наші батьки і брати полягли за власну батьківщину, але дасть бог, що незадовго будемо збирати овочі їх праці, бо наша свята Україна є нам недалека“. Хоч і в тих словах нема нічого караного, повітовий поліційний комісар зі Збаража Кнітковський, волочав велике слідство, змобілізував кілька постерунків, відкрив „злочинця“ в особі о. Струминського і передав справу прокуратурі в Тернополі, котра проти о. Струминського виготовила акт обвинувачення за § 303 (зневага узнаної державою церкви через непристойне поведення в часі богослуження) карного закону. Було кілька розправ перед карним окружним судом у Тернополі, де обвинуваченого о. Струминського боронив адвокат д-р Степан Баран. Переслухано прок. свідків, а на внесення оборонця д-ра Барана окружний суд допустив відводових свідків о. Нестора Кісілевського і відомого громадянина Івана Ющишина, управителя школи і диригента хору в Гнилицях, котрі посвідили, що наведених в акті обвинувачення слів о. Струминський не ужив і взагалі в цілости потвердили оборону обвинуваченого. Коронний прокураторський свідок М. Сеньоська на розправі відкликала свої первісні зізнання, супроти чого по кінцевому виводі обор. д-ра Барана окружний суд увільнив обвинуваченого від вини і кари, а прокуратор не зголосив відклику. Через відому „ревність“ польської державної поліції о. Струминський невинно потерпів чимало в таганині по судах, в видатках і в тому ще, що воєвідство довгий час здержувало його подання в справі нашої парохії в Бріщинці.

Це — так сказати би — більший приклад нагінки поліції на наше духовенство в Збаращині. Менших щоденних шиканувань є безліч, особливо в смузі близше радянського кордону, де поправді істнує неофіціяльно виїмковий стан зі значним обмеженням громадських свобід. На жаль, наше духовенство занадто відтерпає поліційну самоволю. Треба більшої особистої відваги, бо і поліціянт чи комісар не можуть рити неприторно. З другого боку треба кожний факт надужить державної влади відносно священиків подавати до відома ординаріяту і жадати оборони з боку церковної влади. Самозрозуміло, що кращі факти належить подавати в нашій пресі, а окрема Українській Парл. Репрезентації на засідання інтервенції.

„Додержана обіцянка".

Дипльоматична брехня. — Справа українського університету єсте розвязана для польської пропаганди.

У париськім органі „Світова кореспонденція" (Correspondence universelle), яку видають впливові дипльомати, віцепрезидент сенатської комісії для закордонних справ сенатор Рейнар і посол Утре, президент комісії для кольоній, находимо в числі з дн. 9-го лютого статтю п. з. „Польща та її меншости. Секція українознавства в краківськім університеті". Для цікавости, перекладаємо її дослівно. Читачі самі судитимуть про джерело та правдивість поданих тут інформацій:

У справі меншостей, польський уряд прийняв політику, яка здається видає свої овочі. Він додержує обіцянок зроблених у Женеві гр. Скшинським.

А саме, що торкається Українців, ведеться підготовча праця над статутом про виділ літературний, історичний і теольогічний, які, за спільною згодою, мають віднинити в краківськім університеті.

Мова йшла, очевидячки, про український університет і цей факультет є лише початком. Для університету бракує сил і тому покищо можливе рахуватись тільки з утворенням викладів літератури, історії та теольогії.

Проф. Кольова (!) (мабуть Колесса! — Ред.) бувший український посол до парляменту у Відні, який до цього часу виявляв якнайбільше непримирне становище, заявив свою готовість узяти участь у праці з варшавським урядом, з метою оснувати секцію українознавства в лоні одного з польських університетів. Між іншими про свою співучасть заявив також проф. Дністрянський.

Ця секція служитиме як зав'язок майбутнього українського університету, якого осідок находитиметься в одній з частин Польщі, заселеній в більшости Українцями. Це є безсумнівним доказом розпруженої атмосфери і того, що все йде до повного порозуміння.

Одночасно є доказом, що Польща продовжує політику примирення супроти своїх меншостей, політику розпочату кілька місяців тому порозумінням здійсненим з жидівськими партіями. Пригадаймо з цеї нагоди, що принцип нитетів сеціцьв, про який написали стільки паперу в пресі, завдяки цьому порозумінню славно відкинений. Вчорашнє порозуміння з Жидами, щойно зроблене порозуміння з Українцями — складаються на одноцільну політику. Доконавши цього, польський уряд дав новий щасливий приклад широких поглядів своєї далекосяглої політики. Уряд оцінюємо не тільки на підставі його намірів, але й своєї сили. Щодо цього, то тут усе промовляє в його користь.

За ініціятивою міністра освіти Станислава Грабського утворено комітет, до якого входять польські та українські вчені ожидані спільним духом згоди.

Таким чином Польща підходить поволі до всіх цих проблем, які не мала можливости розвязати одночасно тому, що доволі неї призбиралось надто багато справ на початку її істнування і не було їй легко задовольнити за одним разом усі домагання".

Під статтею підписано: „*Дипльомат*".

Якінебудь коментарі супроти цеї огидної брехні й „дипльоматичного" цинізму справді зайві.

„Фактична автокефалія".

Міністерський проект у справі правного положення православної церкви в Польщі.

(Докінчення.)

Не менше цікавим від двох попередніх глав (себто: основ устрою і особистих справ) є й розділ про виконування церковних урядів. Отже — як постановляє загально міністерський проект — церковні власти й уряди сповняють свої чинности на основі обовязуючих державних і канонічних постанов, якщо ці останні не противляться державним законам (§ 25). Спеціяльно візитаційні поїздки епископів повинні бути щонайменше на два тижні перед візитацією зголошені у дотичних воєводів з представленням плянів поїздки (§ 26). Православним парохам доручується сповнювати обовязки цивільно-державних урядовців (вести метрикальні уряди). Канцелярійні видатки гуртом покриває державний скарб (§ 27). Духовні власти і уряди є обовязані послугуватися польською мовою як урядовою в зносинах з властями й урядами державними, комунальними й чужо віроісповідними. В тій мові (польській) мусять бути ведені книги та виставлювані письма і свідоцтва, які мають служити як документи перед згаданими властями й урядами (§ 28). Православні метрикальні уряди на документах уживатимуть урядової печатки з державним гербом і написом в польській мові: Urząd stanu cywilnego w parafji prawosławnej w........ (§ 29). Останній параграф (§ 30) цього розділу має таку стилізацію: Відновиться (znowi się) дотеперішні привілеї православної церкви в справі мішаних подруж. Православний консисторський суд є компетентний вирішувати ті подружі справи, в яких обі сторони або пізвана сторона належить до православного віроісповідання. Діти з мішаних подруж, якщо сторони инакше не умовиться перед шлюбом, будуть виховувати в религії одного з батьків, а головно сини в религії батька, а доньки в религії матері.

Зовсім природно, що міністерський проект, хоч не все ясно, займається й матеріяльними справами.

Епископи, члени консисторій, консисторські урядовці, професори академічно-теольогічних заведень, ректори і професори духовних семинарій мають права і обовязки державних урядовців (§ 31). Консисторські уряди можуть побирати від сторін за свої судові й адміністраційні чинности відповідні оплати. Парохи мають право домагатися відповідних оплат за сповнені духовні послуги і за видачу сторонам посвідок і документів. Висоту тих оплат затверджує міністерство осв. і віроісп. (§ 32). Духовні власти й уряди уживкують ті державні нерухомости (себто сконфісковані державою церковні маєтки), які приділить їм міністерство осв. і віроісп. в порозумінні з міністерством рільництва і державних дібр, а щодо будинків також з міністерством публичних робіт (§ 33). Православна церква в Польщі є власничкою теперо посіданих рухомостей та тих нерухомостей, які придбає за згодою міністерства осв. і віроісп. після того, як цей закон увійде в життя. Православну церкву в Польщі яко підмет власности репрезентують епископи у відношенні до майна в їх дієцезіях (§ 34). Якщо прибутки уряду не вистарчають на удержання душпастиря і його сімі, уряд доповнить їх відповідно дотаціями з державного скарбу (§ 35). На випадок конечности будувати або направляти (ремонтувати) святиню чи парафіяльні будинки, парафіяне можуть бути потягнені до оплат і робіт на ту ціль. Вирішення тієї конечности і спосіб розкладу та екзекуції згаданих чинитьб будуть означені в розпорядку міністра осв. і віроісп.

Вкінці міністерський проект містить клявзулю про введення в життя цього закону.

Ось віз і перевіз або здійснення „фактичної автокефалії" православної церкви в Польщі.

Митрополичий ювилей.

Академія в честь 25-літнього ювилею вступлення на митрополичий престіл митр. о. А. Шептицького.

Продовження ювилейного святкування з нагоди 25-літнього пробування на митрополичому престолі о. А. Шептицького була четвергова академія, уладжена запрошуючим комітетом, зложеним з о. прал. Т. Войнаровського, о. радн. Д. Лопатинського, о. радн. Вол. Садовського і о. проф. д-ра Г. Костельника. У великій салі „Народнього Дому" зібралися представники українського громадянства, щоби позвиувати заслуженого Ювилята. Особливо численно було заступлене духовенство львівської архидієцезії. З 51 деканата львівської архидієцезії крім священиків явилося по двох представників селянства (селянин і селянка) в прекрасних на жаль — вже занапащуваних — народних одягах. В першому ряді кожен звертав на себе увагу старенький дисятицький (стрийського повіту) селянин Іван Кизима з довгою сивою бородою, колишній учасник паломництва до св. Землі.

В святі взяли участь представники всіх наших установ і організацій. Біля Ювилята скупились церковні достойники, як еп. о. д-р Йос. Боцян, о. ген. вік. О. Бачинський, о. прал. Войнаровський, о. прал. Куницький, о. прал. Насельський, крил. Ковальський і ин.; перемиську дієцезію репрезентував еп. о. д-р Лакота і о. прал. Зубрецький. Зі станиславівської дієцезії на було представників духовенства. Зі світських заявили: дир. д-р Ст. Федак, през. Вол. Децикевич, през. д-р Кость Левицький, дир. д-р М. Сабат (від станиславівського громадянства), надрадн. Дмоховський (від перемиського громадянства) і ин. З ріднї о. митрополита були присутні о. ігумен Кл. Шептицький і гр. Лев Шептицький.

По 7-мій годині, ступаючи важкими кроками, явився Ювилят, витаний окликами „Слава". Коротку привітну промову виголосив д-р Ст. Федак, величаючи діяльність о. митрополита і підносячи його єднання в радощах і горю зі своїм народом. Опісля мішаний хор „Боян" під диригентурою д-ра Ст. Людкевича

8

Лист з села.

Національна свідомість виявляється теж у жертвенности. Селянська жертвенність ніколи не була ані надто велика, ані занадто поширена. Селянин є матеріялістом, він радніший був би сам щось одержати, як дати. З другого боку село сьогодня є таке бідне, що — правду кажучи — йому важко дати. Нераз бувають випадки, що неможливо в цілому селі надибати 20 зол. Тип лихваря-селянина згинув у війні й інфляції, тип спекулянта народжується, але тільки в підміських селах. Це вже „культура" міста.

Вертаючи до жерственности, слід зазначити, що вона зростає в порівнанні з передвоєнними часами. Годиться теж замітити, що бідніші скорше жертвують, як багатші. Де тільки трапиться людина, яка має довіря і вміє промовити до селян, вислід збіркової акції все є додатний. Коли що дискредитує жертвенність то це занадто часті поклики до неї, різнородність і нескоординованість цілей та випадки з пропажею зібраних грошей у збірщиків. Бідніші більше довіряють збірщикам, багатші менше. Особливо не вірять вони своїй (сільській) інтелігенції. Коли такому „куркулеві" звернути увагу, що треба щось дати на таку чи иншу ціль, то він решитує як з книжки: мовляв, нехай *Х У* („Рідна Школа", інваліди, голодні чи хто там) прийде *до мене*, то я дам.

Варто ще зазначити, які книжки тішаться найбільшою почитністю. Давніше на селі залюбки цікавилися белєтристично-біблійними темами, які в дальшому поширенні перетворювалися в своєрідні апокріфи. Сьогодня цікавість до цих тем значно впала. Найкраще зустрічають на селі історичну літературу. Є вона для селянина поезією. В його уяві на підкладі історичних подій створюється свій власний геройський епос, який так контрастує з селянською дійсністю. Зовсім природно, що історична белєтристика тісно вяжеться з історією і находить численних читачів. Царі, гетьмани і войовники ледве чи скоро зійдуть з авансцени в селянській уяві. Легка белєтристика теж тішиться почитністю. Трагічних картин зі свого власного життя не дуже люблять селяне. Дійсність дає так багато, що кожний малюнок, хоч би найбільше мистецький, все буде слабий в порівнанні з нею. За те теми, де селянин стрічається з „панами", урядовцями, владою, де змальовується його турботи і контрастовість двох світів, припадають до вподоби сільському читачеві. Селяне цікавляться дуже життям-буттям инших народів, далекими й невідомими країнами, географічними, кліматичними й иншими умовинами инших частин світа. На жаль, такої популярної літератури в нас майже нема. Наукові питання (з природи, фізики, хемії, астрономії і т. и.) находять своїх читачів, але тільки тоді, коли ці теми є оброблені белєтристично. Релігійні справи, особливо порівнююча історія религій, а також мітольогія цікавить головним чином старих радикалів. Це — так сказатиб — їх монополь. Хто прочитав Дрепера „Боротьба віри з наукою", той завсідно любить вертати до цеї ховзької теми. При тій нагоді хочу замітити, що — як це не дивно — в „радикальних повітах" найрадше читають з газет перемиський „Український Голос", а найменше „Громадський Голос". Чим це пояснити? Коли я питав „старих радикалів", які тямлять ще пок. Павлика, Франка і ин., то на запит: чому не читають „Гром. Голосу"? — мені відповідали: Не гадайте, що спроневірилися радикальній партії (очевидно — старій!), але то (себто „Гром. Голос") пусте. Те „пусте" — то теперішня — так сказатиб — молодорадикальна (нібито соціялістична) фразеольогія про „працюючий народ" (так, немов би народ міг бути непрацюючим). В „Українськім Голосі" стрічають вони ще відгомін тієї ідеольогії, яку видвигнула була радикальна партія, нераз в досить обтесаній формі. І хоч селяне зовсім байдужо ставляться до цілої цеї дебати прооблеми, то всетаки люблять про це почитати в „Українськім Голосі".

Пожаданим завданням було би створити дешеве видавництво, яке малоб на меті поширити чисто освітний селянський горизонт.

Щож читає сільська інтелігенція? На це питання важко відповісти. Будучи в кількох інтелігентських хатах, я майже не стрічав книжки, крім кількох підручників проповідей (у священика), або педагогічних брошурок (в учителя). Не часто стрічається й газету. Колишнє захоплення книжкою вже перед війною було значно підірване. Основою домашніх бібліотек у сільської інтелігенції були: „Бібліотека найзнаменитших повістей" (видавана „Ділом") та видання „Просвіти". Згодом до цих видань приєднилися видання „Українсько-руської Видавничої Спілки". Перед війною, хоч наша інтелігенція зростала, то в парі з цим не йшов зріст книжки, її покупности й потреби. Її місце все частіше заступала газета, яка все більше ставала універсальною. Вона завойовувала собі монопольне становище в інтелігентських хатах. Нова книжка вже з великими труднощами пробивала собі шлях до сільського інтелігента. Їй роблено в священичих колах найріжнородніші закиди: мовляв, вона порнографічна, новаторська, нарушує принципи моралі, підриває традицію, не можна її давати читати дітям (так, немов би то була дитяча література). Живі тільки аргументи не вишукувано, відмахуючись від книжки цю складну справу розвязала війна, кладучи край домашнім, інтелігентським бібліотекам. Сьогодня на тих поличках, де мають стояти книжки, як не пусто, то стоять або чи або гладущики з молоком.

(Продовження буде.)